מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על־יסודיים
מועד הבחינה: קיץ תש״ע, 2010
מספר השאלון: 022116

ה י ס ט ו ר י ה

(לימודי חובה — חלק ב)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

עליך לענות על ארבע שאלות.

מבין השאלות שבחרת לענות עליהן, לפחות שתי שאלות חייבות לכלול קטע מקור.

פרק ראשון	(25×1)	—	25 נקודות
פרק שני	(25×1)	—	25 נקודות
פרק שלישי	(25×1)	—	25 נקודות
פרק רביעי	(25×1)	—	25 נקודות
	סה״כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. המלצה לחלוקת זמן: כ־25 דקות לכל שאלה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום ״טיוטה״ בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

בשאלון זה ארבעה פרקים. עליך לענות על שאלה אחת מכל פרק, מביניהן לפחות שתי שאלות הכוללות קטע מקור.

נושא א – טוטליטריות, נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק ראשון (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-3 (25 נקודות).

שים לב: אם בחרת בפרק זה בשאלה שיש בה קטע מקור, **אין** להשיב עליה באמצעות העתקת משפטים מן הקטע. תוכל להביא ציטוט רק כדי לבסס את דבריך.

1. קטע מקור – המשטר הטוטליטרי בברית־המועצות

א. "בשנות הטרור ידעה הדירה הזאת שלוש עזיבות. תחילה לקחו משם את בונה המטוסים ומשפחתו. השמועות בחצר טענו שהעוזר שלו הלשין עליו כדי לזכות במשרתו ובדירה הזאת. הוא השתכן בה עם משפחתו... שישה חודשים לאחר מכן, בלילה שבו הגיע תורם, שמעו את צווחתה של בתם הדורשת במפגיע, עדיין ישנה למחצה, את הבובה האהובה עליה, שבבהילות המאסר איש לא חשב ליטול אותה. שבוע מאוחר יותר עבר לגור שם האיש ההוא שלבש מדים של ביטחון המדינה. כשחלף על פני השכנים במדרגות נהג להיעצר, לבחון אותם בארשת בוטה... לקראת סוף 1938, התרוקנה הדירה שוב".

(א' מאקין, **מנגינת החיים**, כתר, 2002, עמ' 38-39)

מה הם ביטויי הטרור המתוארים בקטע? הסבר מדוע שלטון טוטליטרי משתמש בטרור. (12 נקודות)

ב. הצג שני מאפיינים נוספים (מלבד טרור) של משטר טוטליטרי, והדגם כיצד כל אחד ממאפיינים אלה בא לידי ביטוי במשטר בברית־המועצות. (13 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2. העמדה של הנהגת יהודי גרמניה, ועידת אוויאן

א. הסבר את העמדה של **הנהגת יהודי גרמניה**, מעליית הנאצים לשלטון עד "ליל הבדולח", כלפי הגירת יהודים וכלפי המשך חיים יהודיים בגרמניה.
הצג את הפעולות שנקטה ההנהגה בסוגיות אלה.
(15 נקודות)

ב. מדוע כינס הנשיא רוזוולט את ועידת אוויאן (יולי 1938)?
הצג שני טיעונים של נציגי מדינות שהשתתפו בוועידה, בנוגע לקליטת פליטים יהודים במדינותיהם.
(10 נקודות)

3. תוקפנות ופיוס

א. משנת 1938 חלה הקצנה במדיניות החוץ של גרמניה.
ציין שני צעדים המבטאים הקצנה זו, והסבר במה כל אחד מהצעדים שציינת חיזק את גרמניה לקראת המלחמה. (12 נקודות)

ב. מהי מדיניות הפיוס? הסבר מדוע נקטה אנגליה מדיניות זו. (13 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

פרק שני (25 נקודות)

ענה על <u>אחת</u> מהשאלות 4-6 (25 נקודות).

שים לב: אם בחרת בפרק זה בשאלה שיש בה קטע מקור, **<u>אין</u>** להשיב עליה באמצעות העתקת משפטים מן הקטע. תוכל להביא ציטוט <u>רק</u> כדי לבסס את דבריך.

4. <u>קטע מקור</u> — <u>״מבצע ברברוסה״ — הפלישה לברית־המועצות, ועידת ואנזה</u>

א. הסבר כיצד השפיעה פלישת גרמניה לברית־המועצות על מהלך המלחמה, ומדוע בעקבות פלישה זו התחיל רצח המוני של היהודים באזורים שנכבשו. (15 נקודות)

ב. עיין בטבלה שלפניך, הלקוחה מפרוטוקול ועידת ואנזה.

הסבר כיצד הטבלה מבטאת את הטוטליות של ״הפתרון הסופי״. (10 נקודות)

הארץ	**מספר היהודים**
הרייך הישן	131,800
אוסטמארק	43,700
השטחים במזרח	420,000
הגנרל גוברנמן	2,284,000
ביאליסטוק	400,000
הפרוטקטורט בוהמיה ומוריביה	74,200
אסטוניה — חופשית מיהודים	
לטביה	3,500
ליטא	34,000
בלגיה	43,000
דנמרק	5,600
צרפת/השטח הכבוש	165,000
צרפת/השטח הבלתי כבוש	700,000
יוון	69,600
הולנד	160,800
נורווגיה	1,300
בולגריה	48,000
אנגליה	330,000
פינלנד	2,300
אירלנד	4,000
איטליה/כולל סרדיניה	58,000
אלבניה	200
קרואטיה	40,000
פורטוגל	3,000
רומניה/כולל בסרביה	342,000
שוודיה	8,000
שווייץ	18,000
סרביה	10,000
סלובקיה	88,000
ספרד	6,000
טורקיה/החלק האירופי	55,500
הונגריה	742,800
ברית־המועצות	5,000,000
אוקראינה	2,994,684
בֶּלורוסיה/לא כולל ביאליסטוק	446,484
סך הכול יותר מ־	11,000,000

/המשך בעמוד 5/

5. תוניסיה בימי הכיבוש הנאצי (נובמבר 1942 עד מאי 1943)

א. מה הייתה מטרת הנאצים בכיבוש תוניסיה?

הצג שלושה צעדים שנקטו הנאצים נגד היהודים בתוניסיה בזמן הכיבוש הנאצי.

(12 נקודות)

ב. האם קורות יהודי תוניסיה בששת החודשים של הכיבוש הנאצי הם חלק משואת העם היהודי? נמק את תשובתך. (13 נקודות)

6. **קטע מקור** – המרד בגטאות

לפניך שני קטעים מטעם ארגוני המחתרת שפעלו בגטו ורשה.

א. מדבריו של סגנו של פאול פרנקל, מפקד הארגון הצבאי היהודי (אצ"י):

"כולנו ניהרג כאן, אחדים בקרב, אוחזים בנשק, ואחרים כקרבנות שווא... אולי בבוא היום, לאחר שנים רבות, כשייכתבו תולדות המלחמה בכובש הנאצי, יזכרו גם אותנו – ומי יודע, נהיה כיהודה הקטנה שלחמה ברומא הגדולה, סמל לרוח האדם שאין לדכאה, אשר לְבה הוא המאבק למען החירות, למען הזכות לחיים ולקיום".

(מצוטט אצל מ' ארנס, **הארץ**, 2/2/2010)

על פי הקטע, מדוע יש לצאת למרד?

על פי מה שלמדת, הסבר את השיקולים נגד יציאה למרד בגטאות.

(12 נקודות)

ב. מתוך כרוז של הארגון היהודי הלוחם (אי"ל):

"בשבועות האחרונים הפיצו אנשים מסוימים ידיעות על מכתבים שבאו כאילו מן היהודים, שהובלו מוורשה ונמצאים כביכול במחנות עבודה. אַל תאמינו למעשיות אלה, ואַל תסייעו למשתפי הפעולה.

אנשי הגסטאפו הנפשעים יבואו על עונשם. המוני העם היהודים, השעה קרבה. חייבים אתם להיות נכונים להתנגד. לא למסור עצמכם לשחיטה ככבשים. **אפילו יהודי אחד אַל ילך אל הקרון. אנשים שאין להם יכולת להתנגד באופן אקטיבי, יתנגדו התנגדות פסיבית, כלומר יתחבאו.** סְסמתנו חייבת להיות עתה: **יהיו הכול נכונים למות כבני אדם!"**

(מעובד על פי הארכיון ההיסטורי היהודי בווארשה, ABII/333)

על פי הקטע, מה היו הדרישות של מחברי הכרוז מהתושבים שנשארו בגטו ורשה?

הסבר את הייחוד של מרד גטו ורשה לעומת המרידות בגטאות אחרים.

(13 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

נושא ב – בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

פרק שלישי (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 7-9 (25 נקודות).

שים לב: אם בחרת בפרק זה בשאלה שיש בה קטע מקור, **אין** להשיב עליה באמצעות העתקת משפטים מן הקטע. תוכל להביא ציטוט רק כדי לבסס את דבריך.

7. עמדות כלפי היהודים העקורים באירופה וכלפי היישוב הציוני בארץ־ישראל

א. הצג את עמדת ארצות־הברית ואת עמדת בריטניה בנוגע לפתרון בעיית העקורים היהודים באירופה.

הסבר את השיקולים שהנחו אחת ממדינות אלה בקביעת עמדתה.

(15 נקודות)

ב. הסבר מה גרם להגברת המעורבות של יהודי ארצות־הברית במצב של היהודים העקורים באירופה ובמצב של היישוב היהודי בארץ־ישראל, לאחר מלחמת העולם השנייה. הבא שלוש דוגמאות הממחישות מעורבות זאת. (10 נקודות)

8. **קטע מקור** – המאבק בבריטים

א. לפניך דברים שנשא בן־גוריון בנאום תשובה לבווין, שר החוץ של בריטניה.

"העם היהודי ידחה ללא פשרה וללא סייג כל מדיניות המכוונת לחסל את קיומנו הלאומי, לפזרנו עוד יותר בגולה ולשלול מעמנו את תקוותו וזכותו למולדת ולעצמאות... אין אנו, יהודי ארץ־ישראל, רוצים להיהרג, אנו רוצים לחיות...! אולם גם לנו, כמו לאנגלים, יש משהו שהוא יקר לנו מהחיים. ואני רוצה להגיד לבווין ולחבריו שאנו מוכנים להיהרג ולא נוותר על שלושה דברים: על חירות העלייה היהודית, על זכותנו לבנות שממות מולדתנו, על עצמאותו המדינית של עמנו בארצו".

(ד' בן־גוריון, **במערכה, ה'**, מפלגת פועלי ארץ־ישראל, תש"ו, עמ' 32)

הסבר את העמדה של בן־גוריון, המוצגת בקטע, כלפי מדיניות בריטניה בארץ־ישראל.

הצג את הפעילות של היישוב בשנים 1945-1947 בשניים מהתחומים שאין לוותר עליהם, לדברי בן־גוריון. (15 נקודות)

ב. הסבר את ההבדלים בין שתי דרכי המאבק נגד הבריטים: "מאבק צמוד", "מאבק רצוף". (10 נקודות)

9. מלחמת העצמאות – חלק א' והכרזת המדינה

א. מהי תכנית ד', ולאילו קשיים היא ניסתה לתת מענה? (12 נקודות)

ב. במנהלת העם התנהל ויכוח אם להכריז על הקמת המדינה בה' באייר תש"ח.

הסבר שני טיעונים בעד מועד ההכרזה, ושני טיעונים נגד מועד זה. (13 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

פרק רביעי (25 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 10-12 (25 נקודות).

שים לב: אם בחרת בפרק זה בשאלה שיש בה קטע מקור, **אין** להשיב עליה באמצעות העתקת משפטים מן הקטע. תוכל להביא ציטוט רק כדי לבסס את דבריך.

10. **קטע מקור** — מלחמת ששת הימים

א. "ישראל פיתחה כמה 'קווים אדומים' שהפרתם על ידי האויב נחשבה גורם המצדיק הנחתת מכה מקדימה או אף מונעת. בסוף חודש מאי 1967 חצה נאצר כמה מהקווים האדומים. יותר מכול הכבידו על ישראל ריכוזי הכוחות המצריים בקדמת סיני. בשל מהלך זה, מעבר הכוחות המצריים מהיערכות הגנתית למתקפה עלול היה להיות קצר, וישראל לא יכלה להרשות לעצמה שלא לרכז בדרום הארץ ובנגב מאות טנקים... וגיוס מילואים כמעט מלא. גם לממשלה היה ברור שהמשק הישראלי לא יעמוד במעמסת גיוס מתמשך בהיקף כה נרחב לאורך זמן."

(מעובד על פי מ' בראון, בתוך: א' שפירא (עורכת), **עצמאות 50 השנים הראשונות**, מרכז זלמן שזר, 1998, עמ' 337)

על פי הקטע ועל פי מה שלמדת, הסבר מדוע החליטה ממשלת ישראל לפתוח במלחמה בחזית הדרום ביוני 1967. (10 נקודות)

ב. הסבר את ההשפעות של מלחמת ששת הימים על החברה והכלכלה במדינת ישראל. (15 נקודות)

11. מלחמת יום הכיפורים

א. מדינת ישראל הופתעה כשפרצה מלחמת יום הכיפורים.
הסבר את הסיבות להפתעה זו. (10 נקודות)

ב. הסבר שלוש השפעות של מלחמה זו על מדינת ישראל בתחומים שונים. (15 נקודות)

12. עלייה וקליטה בעשורים האחרונים של המאה ה־20

בשלושת העשורים האחרונים של המאה ה־20 היו שלושה גלי עלייה למדינת ישראל: יהודי ברית־המועצות, יהודי חבר המדינות, יהודי אתיופיה.

א. בחר באחד מגלי העלייה האלה. הסבר מה גרם לעלייה זו, והצג את הקשיים של העולים עד עלייתם לארץ או בתהליך הקליטה בה. (13 נקודות)

ב. הצג את מדיניות הקליטה של מדינת ישראל בשלושת העשורים האחרונים של המאה ה־20, והסבר במה היא מבטאת את המעבר מ"כור ההיתוך" לחברה רב־תרבותית. (12 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך